

Наукові інтереси: хореографічне мистецтво, хореографічна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LYMANSKA Olha Viktorivna – Ph.D. in Art History, Associate Professor of the Department of Choreography of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

BARABASH Olha Volodymyrivna – Assistant

Professor of the Department of Choreography of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

REDKO Karine Vaharshakivna – Assistant Professor of the Department of Choreography of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreographic art, choreographic pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2021 р.

УДК 371.134:781

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-102-106

ЛОКАРЕВА Юлія Валеріанівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри

музичного мистецтва та методики музичного виховання

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-8043-8130>

e-mail: julialokareva@gmail.com

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку вітчизняної освіти характеризується актуалізацією ролі мистецьких дисциплін під час професійного становлення особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва. Музично-теоретична підготовка є основою процесу формування професійних компетентностей майбутніх педагогів-музикантів.

Проблема підвищення рівня професіоналізму майбутнього вчителя музичного мистецтва значною мірою залежить від музично-теоретичної підготовки, спрямованої на різні види музично-творчої діяльності, які є важливими для професійної підготовки студентів вищих мистецьких навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Базовими для обґрунтування проблеми професійної підготовки та професіоналізму вчителя музичного мистецтва висвітлено в працях Е. Абдулліна, Л. Арчажнікової, Г. Дідич, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Орлова, Т. Стратан-Артишкової, В. Черкасова та ін.

Суттєвим внеском у розробку проблеми професійної підготовки вчителів музичного мистецтва в процесі музично-теоретичної підготовки стали дослідження, що стосуються музичних здібностей (Б. Теплов, Б. Яворський). Важливим доробком є

мистецтвознавчі та методичні праці відомих теоретиків і музикознавців А. Агажанова, Д. Алексєєва, В. Беркова, Д. Блюма, В. Вахромєєва, Г. Виноградова, Г. Гуляницької, М. Калашник, Ю. Келдиша, Л. Маловик, А. Островського, Г. Побережної, Г. Смаглій, І. Способіна, Г. Фрідкіна, Ю. Холопова, С. Шипа, Т. Щериці та ін.

Вітчизняними дослідниками розроблено й упроваджено окремі вузькоспеціальні методики музично-теоретичної та музично-історичної підготовки, важливі для професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва: формування в студентів звуковисотних уявлень (Ю. Гонтаревська); формування художнього світогляду в процесі музично-історичних дисциплін (К. Васильківська); музично-теоретична підготовка на історико-стильовій основі (І. Малашевська); формування окремих музично-теоретичних навичок студентів-режисерів (К. Станіславська); професійне становлення майбутнього вчителя музики у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін (Ю. Локарева); диференційований підхід в музично-теоретичній підготовці майбутніх учителів музики (В. Юрчак), методика формування музично-теоретичної підготовленості студентів у вищих музично-педагогічних закладах України (Д. Байкал) та ін.

Мета статті полягає в актуалізації музично-теоретичної підготовки майбутніх

учителів музичного мистецтва, дослідженні методичних аспектів оптимізації процесу музично-теоретичної підготовки на засадах інтегрованого підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва передбачає наявність загальних психолого-педагогічних, музично-теоретичних, музично-виконавських знань та навичок і тому являє собою нерозривну єдність педагогіки та музичного мистецтва. Існують два загальні напрямки фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва: соціально-педагогічний (морально-політична, загальнокультурна, психолого-педагогічна підготовка) і спеціальний (музично-теоретична, інструментальна, вокальна, диригентсько-хорова, методична підготовка). Як бачимо, необхідною складовою процесу професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва вважається музично-теоретична підготовка.

Центральне місце серед фахових дисциплін, необхідних учителю музичного мистецтва, займає комплекс музично-теоретичних дисциплін, які є фундаментом професійної музичної освіти. Вчителю музичного мистецтва потрібна виняткова музикознавча компетентність, яка досягається завдяки синтезу різних типів базових знань та вмінь, що набуваються в процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

У професійній музично-педагогічній освіті відбувся розподіл музикознавчих дисциплін на музично-історичні та музично-теоретичні. Кожний із цих напрямків включає сукупність дисциплін спеціального характеру: історичні (історію української, зарубіжної музики, музичний фольклор, сучасну українську музику); музично-теоретичні (сольфеджіо, теорію музики, гармонію, поліфонію, аналіз музичних творів, інструментоведення, аранжування). Цей комплекс дисциплін складає музично-теоретичну підготовку у вищих навчальних закладах.

Музично-теоретична підготовка – це процес навчання студентів у системі навчальних занять з музично-теоретичних дисциплін, педагогічної та лекційно-виконавської практик, який характеризується певним рівнем професійного розвитку особистості вчителя та сформованістю комплексу знань, умінь та навичок і є багатогранною системою, яка поєднує відносно самостійні, але взаємопов'язані складові історико-теоретичних та музично-

теоретичних дисциплін, необхідних майбутньому вчителю музичного мистецтва в подальшій професійній діяльності.

У вищому мистецькому навчальному закладі музично-теоретична підготовка вчителя музичного мистецтва є складною динамічною системою, яка виконує свої специфічні функції, має низку закономірностей (основними з яких визначають зумовленість музично-теоретичного навчання вимогами вокально-хорової та інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, а також завданнями шкільного предмета «Музичне мистецтво») і ґрунтується на наукових принципах (системність і цілісність, професійно-педагогічна спрямованість, науковість, проблемність, систематичність і послідовність, зв'язок теорії з практикою, поєднання різних форм і методів навчання, свідоме засвоєння студентами знань і вмінь).

Учені наголошують, що музично-теоретична підготовка є фундаментом професійного становлення вчителя музичного мистецтва і підкреслюють її спрямованість на різні види музично-творчої діяльності: виконавську, вокально-хорову та диригентську, композиторську, просвітницько-лекторську, творчу – акомпанементи, аранжування, імпровізації, обробки, стилізації, знання епох, виконавської та словесної інтерпретації, вербалізації музичного змісту творів, музичних образів, художньо-педагогічного аналізу, а також розвитку спеціальних музичних здібностей, вмінь орієнтуватися в історичних жанрово-стильових процесах, підвищення музикознавчої ерудиції та загального культурного рівня.

Сучасні теоретики та музикознавці наголошують, що серед численних дисциплін, направлених на вивчення музичного мистецтва, велике місце займають музично-теоретичні, адже саме вони, на думку Л. Маловик та Г. Смаглій, складають загальну теорію музики, необхідну для базової освіти вчителя музики [4]. С. Шип акцентує, що серед філософських, естетичних, психологічних, мовознавчих знань особливо важливими є музично-історичні та музично-теоретичні знання, які дають всебічне й цілісне уявлення про зміст і форму музичних творів, необхідну основу для ефективного здійснення складної, багатогранної діяльності – навчання та художнього виховання дітей, яке є особливо важливим для сучасного вчителя музики [5]. Музично-теоретичні дисципліни, зауважує

М. Калашник, сприяють підвищенню загального музичного та культурного рівня студентів [1].

Цінність наукових напрацювань видатних педагогів-методистів, що вивчали діяльність вчителя музичного мистецтва, А. Алексєєва, В. Вахромєєва, А. Мясєєдова, А. Островського, І. Способіна та ін., безперечна, адже, завдяки їхнім працям доведено унікальність, яка полягає в комплексній природі діяльності вчителя музики. Вчитель музичного мистецтва – це інструменталіст, вокаліст, хормейстер-виконавець, лектор-просвітник тощо. Музично-теоретична інформованість повинна мати не стільки глибоке, скільки широке охоплення навчального матеріалу та підкріплення цих знань практично-творчими навичками, які знадобляться вчителю музичного мистецтва в процесі майбутньої професійної діяльності.

Знані композитори та піаністи-педагоги акцентували увагу на важливості музично-теоретичної підготовки для інструментально-виконавської майстерності, наголошували на доцільності її спрямування для виконавської та композиторської діяльності майбутніх фахівців. Їхні педагогічні ідеї не втратили актуальності й сьогодні – одними з основних компетенцій вчителя музики ми вважаємо ступінь музично-теоретичної обізнаності, сформованість історико-стильового та жанрового мислення, музикознавчу ерудицію й творче самовираження.

Багато теоретиків-сольфеджистів приділяють увагу розвитку музичного слуху, який є основною професійних здібностей і визначає професіоналізм вчителя музики. Важко не погодитися з А. Алексєєвим, який вважає, що «всебічний розвиток слуху – це альфа та омега всієї роботи у вихованні кваліфікованих музикантів-спеціалістів будь-якого профілю.

Сучасні педагогічні концепції диференціації та інтеграції музично-теоретичної підготовки орієнтовані на комплексно-синтетичні засади використання інноваційних методик викладання і методичного забезпечення. Вчитель музичного мистецтва має володіти системою музично-теоретичних понять у їх модифікованому вигляді з урахуванням сприйняття школярів, методикою формування в останніх узагальнених понять і термінів, побудованою на основі усвідомлення слухових уявлень та досвіду музичної діяльності.

Комплекс музично-теоретичних дисциплін повинен забезпечувати

формування музичного мислення студентів (зокрема, образно-асоціативного), розвиток відповідних аналітично-слухових навичок сприйняття, розширення кола слухових уявлень та слухового досвіду, художньо-естетичного світогляду, музичних смаків, особистісної музичної культури, творчого потенціалу. Музично-теоретичні дисципліни стають ключовою базою для професійного становлення майбутніх учителів, оскільки «вони є такою сферою музично-педагогічної освіти, в якій уможлиблюється оптимальна інтеграція музикознавчої, поліхудожньої та культурологічної інформації з методологією художньо-педагогічної діяльності [5].

Викладання музично-теоретичних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах має свою специфіку, яка полягає в інтенсивному та всебічному розвитку музичних здібностей студентів і визначається своїм професійним спрямуванням, акцентуацією на формування професійно значущих знань та умінь, необхідних студентам у їхній майбутній професійній діяльності. Тому ракурс навчання має охоплювати універсальні за характером та комплексні за структурою методи, засоби та прийоми.

Специфіка музично-теоретичної підготовки, зумовлена завданнями професійної діяльності вчителя музичного мистецтва і вимагає її реформування, збагачення методичним аспектом, орієнтацію на комплексно-синтетичні засади, формування вмінь транспонувати отримані знання та навички в практику художньо-естетичного виховання школярів, спрямування музично-теоретичної підготовки на музично-творчу діяльність, оновлення змісту музично-теоретичних дисциплін, технологізацію даного процесу.

Спираючись на дослідження сучасних теоретиків-музикознавців [2, 3, 4, 5, 6] окреслюємо основні функції музично-теоретичної підготовки з метою оптимізації процесу музично-теоретичної підготовки: 1) когнітивно-інформаційна функція – забезпечує формування комплексу музично-теоретичних знань та умінь, цілісного історично орієнтованого музикознавчого тезаурусу, які стають предметним підґрунтям музично-педагогічної діяльності вчителя музики; 2) практична – сприяє оволодінню майбутніми вчителями практичними методами, формами та видами з музично-теоретичних дисциплін; 3) творча – передбачає застосування набутих музично-теоретичних знань і умінь для творчого самовираження, креативного мислення,

розвинутої самооцінки, потреби у саморозвитку та самовдосконаленні; 4) проєктивна – передбачає здатність до трансформації набутих знань у практичну діяльність.

А також виокремлюємо принципи музично-теоретичної підготовки у вищих навчальних закладах: варіативність підготовки; систематичний розвиток музичних здібностей; інтеграція; підкріплення нового матеріалу музичним сприйняттям; хронологічний виклад матеріалу, комплексність при формуванні практичних навичок, який передбачає синтез різних видів діяльності (слухової, виконавської, композиторської); принцип наскрізного використання пісень шкільного репертуару; творчого спрямування навчання.

На сучасному етапі експериментальне впровадження інтегрованого підходу в навчальний процес відбувається в багатьох вищих навчальних закладах України та за її межами. Посилення спрямованості на профілізацію музично-теоретичних курсів і реалізацію діалектичного взаємозв'язку теорії та практики спонукало теоретиків-науковців до обґрунтування, розробки та застосування інтегрованого підходу в процесі навчання у музичних освітніх закладах. Основні досягнення з цієї проблематики висвітлено в працях Г. Виноградова, Т. Іванченко, І. Котляревського, Н. Кьон, Ю. Локаревої, Н. Миронової, Г. Побережної, С. Шипа, Т. Щериці, О. Нівельт, М. Шрейдер та інших [2, 4, 5].

Досліджуючи музично-теоретичну підготовку у вищій школі, І. Малашевська акцентує увагу на формуванні вмінь орієнтуватися в історико-стильових процесах музики. Ефективність та дієвість методики музично-теоретичної підготовки педагогів-музикантів забезпечується за умови орієнтації музично-теоретичного навчання на комплексно-синтетичні засади. Будувати навчання і, зокрема, музично-теоретичне, необхідно комплексно-синтетично – необхідним і обов'язковим є, по-перше, синтез теоретичного, слухового та практичного компонентів усередині кожного виду музичної діяльності, а по-друге, синтез теоретичного, виконавського та композиторського видів діяльності [2].

Музично-теоретична підготовка на засадах інтегрованого підходу оптимізує процес формування професійних компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва, який полягає в організації викладання музично-теоретичних дисциплін на основі змістових ліній

(актуалізація, систематизація, інтеграція, проєкція знань), поєднанню загальнодидактичних та музично-теоретичних принципів навчання, застосуванню методів (традиційних та інноваційних), комплексу творчих заходів, створенню експериментального організаційно-методичного забезпечення на засадах інтегрованого підходу.

А також, впливає на розвиток професійної мотивації та професійно-педагогічної спрямованості, розширенню світогляду, накопиченню музичного досвіду, орієнтуванню в історико-стильових процесах, сприяє формуванню цілісної системи знань про мистецтво, про еволюцію та розвиток засобів музичної виразності, відкриває студентам перспективу музично-творчої діяльності, дає можливість усвідомити генезу музичного мистецтва.

Для оптимізації процесу музично-теоретичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих мистецьких навчальних закладах освіти пропонуємо організаційно-методичне забезпечення музично-теоретичної підготовки на засадах інтегрованого підходу, в основу якого покладена спеціальна програма:

- упровадження в програму професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва спецкурсу, створеного на засадах інтегрованого підходу «Музично-теоретична підготовка на основі інтегрованого підходу»;
- реалізацію системи творчих завдань з музично-теоретичних дисциплін на аудиторних заняттях й у рамках факультативу «Крок до музикування»;
- організацію лекційно-просвітницької діяльності студентів у межах музичного лекторію «Music-Art» та музичного колоквиуму «Музичні імпрези».
- застосування мультимедійних технологій у процесі музично-теоретичної підготовки та позааудиторної діяльності у рамках функціонування медіа-проєкту «Media and Production»

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, аналіз досліджень дозволив виявити педагогічний потенціал музично-теоретичної підготовки для професійного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва, багатогранні можливості музично-теоретичних дисциплін, продемонстрував багатофункціональність музично-теоретичної підготовки (когнітивно-інформаційна, практична, творча, проєктивна функції), довів необхідність її спрямування на музично-творчу діяльність, яка складається з різних видів (інструментально-

виконавську, диригентсько-хорову, імпрорізаційно-творчу, науково-дослідницьку, лекційно-просвітницьку, композиторську та інші) і впливає на всебічне розкриття та практичне втілення творчого потенціалу студентів вищих мистецьких навчальних закладів

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Калашник М. Уроки елементарної теорії музики: [навч. посіб.] / Марія Калашник. Харків: Фактор, 2004. 352 с.
2. Малашевська І. А. Інтегрований підхід до професійної підготовки майбутніх учителів музики / І. А. Малашевська // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2008. Вип. 16. С. 134–136.
3. Побережна Г. І., Щериця Т. В. Проблеми інтегрованого викладання музично-теоретичних дисциплін у педвузах / Г. І. Побережна, Т. В. Щериця // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2005. Вип. 21. С. 16–18.
4. Смаглій Г. А. Основи теорії музики: [підручник для муз. училищ] / Г. А. Смаглій, Л. В. Маловик. Х. : Факт, 1998. 384 с.
5. Шип С. В. Музична форма від звуку до стилю: [навч. посібник] / Сергій Васильович Шип. К. : Заповіт, 1998. 368 с.

REFERENCES

1. Kalashnik, M. (2004). *Uroky elementarnoyi teorii muzyky*. [Lessons in the elementary theory of music.]. Kharkiv.
2. Malashevskaya, I. A. (2008). *Intehratsiya idey do profesynoyi pidhotovky vchyteliv muzyky*.

УДК: 378.14

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-106-111

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ LMS MOODLE ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Висока конкуренція в освітніх послугах й необхідність забезпечення сучасного високого рівня якості

[Integration of ideas prior to professional training of music teachers]. Pereyaslav-Khmelnytsky.

3. Coastal, G. I., Shcherytsya, T. V. (2005). *Problemy intehratsiyi muzychno-teoretichnykh dysyplin u pedahohichnykh universytetakh*. [Problems of integration of musical and theoretical disciplines at pedagogical universities]. Zhytomyr.
4. Smaglyi, G. A. (1998). *Osnovy teorii muzyky*. [Fundamentals of the theory of music]. Kharkiv.
5. Thorn, S. V. (1998). *Muzychna forma vid zvuku do stilyu*. [Musical form from sound to style]. Kiev.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛОКАРЕВА Юлія Валеріанівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: музично-теоретична підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LOKAREVA Yuliya Valerianivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Music Art and Methods of Music Education of the Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: music-theoretical training of future teachers of music art.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2021 р.

МЕЛЬНИК Тетяна Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1372-3585>
e-mail: semenovichta@ukr.net

ВОЛЧКОВА Галина Костянтинівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики Центральноукраїнського національного технічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9815-2747>
e-mail: galinaria@ukr.net

підготовки фахівців вимагає від науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти високого професійного рівня їх компетентності та впровадження у традиційну